25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7084 — 28 ԱՊՐԻԼ 1909 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

11 Mai 1909 — 26me année — N. 7084

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ք. ՊԱԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ք. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.
» » վեցամսեայ	45	»
Դուրսի համար տարեկան	100	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկրներու համար տարեկան	25	Fr
» » վեցամսեայ	20	»

Յոդեսարի ծախքը մեր վրայ։

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درسعادت غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԱՐԻՒՆՈՏ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԷՋ

Ամբողջացում Ատանայի փնացման. — Զարդը ընդհանուր Կիլիկիոյ մէջ. — Աղջոտ ամբաստանութիւնը Հայոց հանդէպ. — Դաւադրութեան վրայ լուսաբանութիւններ. — Բռնակալութիւնը Հայոց հանդէպ. — Օտար զօրութեանց դիրքը. — Անօրինակ բռնադատութիւնը բուն կոտորածէն վերջ. — Անմիջական նպաստներու անհրաժեշտութիւնը. — Գաղթականներու մեծ հոսանքը:

ՄԷՐՍԻՆ, 22 Ապրիլ

Արեւելքի ընթերցողներու մտքին մէջ տակաւին թարմ կը մնան հարկաւ մեր 3 և 8 Ապրիլի տեղեկագիրները: Ներկայիս կը հարկադրուինք վերստին գրիչը ձեռք առնել ու այս անգամ աւելի սեւ, աւելի ալեւոր ու աւելի կսկծալի տողեր շարադրել մեր ընթերցողներուն համար:

Ամբողջացում Ատանայի փնացման.— Ատանայի առաջին Զարդին դադարումէն շաբաթ մը վերջ Ապրիլ 11ի շաբաթ օրը շոգենաւ մը այստեղ հանեց 600 հոգինոց օգնական ուժ, որ ուղեւորեցաւ դէպի Ատանա: Հետեւեալ օրը, Ապրիլ 12, կիրակի, իրիկուան ժամը 10½ին, սկսաւ այն սոսկալի Զարդն ու կրակը որ երկրորդ կոտորած անուանուեցաւ: «Տէտէ Աղաճէ հասած զին. ուժը արշաւեց դէպի Ատանա, ուր Զարդուեցաւ ու լմնցաւ այն ամէնը որ կը մնար տակաւին առաջին կոտորածէն, և կրակեց այն ամէնը որ աղատուած էր առաջուան հրդեհէն: Հաղարաւոր Հայեր կրակներու մէջ ողջ ողջ այրեցան ու անոնք որ կը փորձէին փախչիլ, գնդակահար գետին տապալեցան: Ատանայի մէջ քրիստոնէի կալուած չմնաց: Օտարազգիներու կորուստը խիստ մեծ է:» Ահա այսպէս կը նկարագրէր Լոնտոն ուղղուած հեռագիր մը Ատանայի այս երկրորդ դէպքը, որ բոլորովին աւերիչ ու ազիտաբեր եղաւ և հիմնովին ոչնչացուց ամբողջ Ատանայի քրիստոնէութիւնը: Այս վերջին դէպքին մէջ անձի կորուստ 2500էն աւելի, կը հաշուուի. միմիայն Մուշեղեան վարժարանի չէնքերուն մէջ 600ի չափ վիրաւորեալներ և 400ի չափ այրի կիներ ու որբեր կը գտնուէին, որոնց ամբողջութիւնը այրած մոխիր դարձած է: Չենք գիտեր թէ արդեօք Հայու անունը պիտի մնար Ատանայի մէջ եթէ վիրաւորումին տակաւին նոր կազդուրուած՝ անգլիական հիւպատոսը Երէն ձի չնստէր ու կրակին մէջ չիյնար անձամբ, վերջ մը դնելու համար այս խժդժութիւններուն: Ինչքի և չէնքերու կորուստին համարը տալ բոլորովին դիւրինցած է այժմ, որովհետեւ չէ մնացած ոևէ բան, ոևէ առարկայ որ այրած, մոխիր դարձած չըլլայ: Արդէն Ատանայի միայն մէկ փոքրիկ մասը հրդեհէ ազատած է և այն ալ կը բաղկանայ Թրքապատկան վայրերէ: Ամբողջ Ատանան հարթ հաւասար է հիմա, աւերակաց կոյտ մը սոսկ. և Հայութեան այս գեղեցիկ կեդրոնին ընտիր զաւակներուն դիակները միայն մնացած են զորս Սիհան գետը կը բերէ կը յանձնէ Միջերկրականին, այդ անդնդախոր գերեզմանին:

Զարդը՝ ընդհանուր Կիլիկիոյ մէջ.—Առաջին անգամ կը խորհէինք բնականաբար թէ ներկայ տարօրինակ կոտորածը միմիայն Ատանայի համար է: Այսօր բոլորովին ստուգուած է ամէն կողմէ հաստատուած բազմաթիւ հեռագրերէ և նամակներէ թէ ներկայ Զարդը հանուր Կիլիկիոյ համար, ինչպէս և բոլոր Թուրքիոյ համար, մտադրուած է եղեր: Մէրսինի չրջակաները գտնուած Թէօմիւկի և այլ գիւղերու մէջ ամբողջովին Զարդած են Հայերը, որոնց դիակները կը բերէ մեզ Մէրսինի գետակը, զանոնք թաղելու համար Միջերկրականի մէջ: Սելեւկիոյ և Մարաշի մէջ չատ մեծ դժուարութեամբ Զարդին առաջքը առնուած է: Տարսոնի Զարդին նկարագրութիւնը արդէն տուած էինք: Գօզ Օլուգի մէջ, ուր 300 տուն Հայ կար, ամբողջ երիկ մարդիկը ձորի մը մէջ քշուած ու հոն սուրէ անցուած են, ձորին մէջ արեան վտակ մը գոյացնելով. իսկ կիներն ու աղջիկները ենթարկուած են այն բարբարոսական արարքներուն որոնց նկարագրութիւնը ոչ գրողը կրնայ ընել և ոչ ալ ընթերցողը կարդալ: Ատանայի բուն քաղաքին Զարդին վրայօք կարծեմ կրցանք գաղափար մը կազմել տալ: Ատանայի չրջակաները գտնուած ամբողջ հայաբնակ գիւղերը, Ապաջուլու 150 տուն, Շէյխ Մուրատ 30 տուն, Գայբրլը 15 տուն, Ինճիրլիք 300 տուն, Կեավուր Քէօյիւ 200 տուն, ինչպէս նաև հեռաւեալ խառն գիւղերը. Սագբզլը, Գամբզլը, Էլբի աղաճ, Սաչագ, Ինէպլի, Ալօճալը, Սարը Զամ են. նոյնպէս Ատանայի չրջակայ բոլոր ամբարանոցները և ագարակները գտնուող հայութիւնը բոլորովին բնաջինջ եղած լմնցած է: Համիտիյէի 100 տուն Հայէն միայն երկու երեք մարդ փրկուած է: Օսմանիյէի 300 տուն հայութիւնը ամբողջովին այրուած, սպաննուած, փճացած է: Այս կողմերն էր նաև որ չարաչար սպաննուեցան այս տարի Ատանայի մէջ գումարուելիք բողոքական-Միութեան համար եկող ամբողջ Կիլիկիոյ բողոքականութեան ընտրեալ 22 կրօնականները և 7 երեսփոխանները, որոնց մէջն էր հանրածանօթ Բրօֆ. Ս. Լեւոնեան: Պաղչէ իր 100 տուն հայութենէն գրեթէ ոչինչ կրցած է պահել: Հասան պէյ ուր 400 տուն հայ կը գտնուէր, երկու օր յարձակումներու դիմանալէն ետքը, արուսներէն 300 հոգի դէպի Զէյթուն և 600 հոգի դէպի Տէօրթ-Եօլ կը փախչին. առաջինները լուր չկայ, իսկ վերջիններուն համար զրոյց կայ թէ ճամբան յարձակումի կրած ու սպաննուած են: Կիները և մանուկները հոս Պաղչէ բերուած են: Զայ 100 տուն, Խարնը 120 տուն, Օճաղլը 150 տուն, Քէլլէր 40 տուն, Էնթիլի՝ 50 տուն, Գուշճու՝ 40 տուն, Փաշա Զիթլիի 20 տուն և ուրիշ գիւղեր բոլորովին կործանման մատնուած, փճացած են: Սիս մեծ դժուարութեամբ կրցած է ազատիլ պաշարող խուժանին ձեռքէն: Միսիս կիսակատաւ կը մնայ: Գարս 150 տուն, Ֆէլէք 100 տուն, Եէրէ Պաքան 100 տուն, անտարակոյս ոչնչացած ըլլալու են, թէեւ տակաւին որոշապէս հաստատուած չէ: Հաճընի հայաբնակ գիւղերէն Շար 200 տուն և Թումլու 100 տուն, ինչպէս և շատ մը խառն գիւղերու և ագարակներու բնակիչները չարաչար սպաննուած են: Իսկ բուն Հաճընի մասին 16 ապրիլ Թուականով հետեւեալ հեռագիրը ստացանք.— «Տասնօրեայ ամենաբուռն պաշարումէ, յարձակումէ և հրացանաձգութենէ վերջ, նոր զօրքերու ժամանումին վրայ, փա՛ռք Աստուծոյ, ազատեցանք և ամբողջ քաղքին բնակչութիւնը ողջ առողջ է:» Մաղ մնաց որ Հաճընն ալ իյնար, և բնաջինջ ըլլար ամբողջ 20,000 հոգի հայութիւն մը: Տէօրթ-Եօլ որ 1000 տուն Հայ կը պարունակէ և որ այժմ 15000 հայ ժողովուրդ ունի իր մէջ՝ չըբնակներէ եկած ապաստանածներուն հետ, 30000է բաղկացած խուժանի մը կողմէ երկարատեւ պաշարումէ մը վերջ փրկուելու վրայ է, օսմ. նորեկ զօրքերուն ազդեցութեամբը և օտար զրահաւորներու միջամտութեամբը: Քէսապ ու չրջակայքը, ինչպէս և Սուէյտիա ու չրջակայքը չարաչար զարնուած են և ամբողջ այդ կողմերը այրուած, թալլուած են, 15000էն աւելի ժողովուրդին մեծ մասը ոչնչացած է, իսկ մնացեալները, որոնք կը բաղկանան այրի մնացած կիներէ, աղջիկներէ, մանկտիներէ, փախստական ցրուած են դաշտին վրայ դէպի ծովեզերքը, ուր Մէսամբրիի չոգենաւ մը և ֆրանսական մարտանաւ մը շարունակ կը հաւաքեն ու կը փոխադրեն դէպի Լաթաքիա: Լաթաքիայի մէջ հիմա 7000ի մօտ բազմութիւն մը կայ բաղկացած իգական սեռէ և մանուկներէ, բոլորովին անտէրունչ վիճակի մէջ: Իսքէնտէրունի մէջ դէպք չպատահեցաւ, սակայն ժողովուրդը՝ ան ու սարսափի մատնուած՝ կը բնակի ծովեզերեայ տուներու և մթերանոցներու մէջ: Հալէպի տեսնուած նամակներ մեծ վախ ու սարսափ կը պարունակեն: Այնթապէն որոշ լուր չկրցանք ստանալ: Մարաշի մէջ եւս դէպք պատահած է, սակայն մանրամասնութիւններ չունինք. անձի կորուստ, ըստ ոմանց 20, ըստ ոմանց 400ի չափ է: Ուրֆայէ եւս որոշ լուր մը չէկրցանք ստանալ: Վերջապէս Կիլիկիոյ ամէն կողմը, ամէն անկիւնը գործադրուած է, միեւնոյն ատեն, ներկայ սոսկալի և տարօրինակ կոտորածը:

Ընդհանուր Կիլիկիոյ մէջ կորուստը անագին է. 30,000 հոգիէ աւելի կը հաշուուի, որուն միայն փոքրիկ մէկ մասը իգական սեռէ և մանուկներէ կը բաղկանայ: Աւելորդ է ըսել թէ չատ ակնաւոր անձնաւորութիւններ կոսն ասոնց մէջ, մեծ վաճառականներ, մեծ կղերականներ, ուսուցիչներ եւայլն: Տնտեսական կորուստը անդարմանելի է: Հիմա Կիլիկիոյ մէջ ամէն կողմ, ամէն ինչ քանդ ու աւեր եղած է. ամէն բան փճացած, ոչնչացած է. այսօր միեւնոյնը առաջուան պէս վերականգնելու համար 20,000,000 ոսկին չի բաւեր: Մանաւանդ այս տարուան հունձքը, որ անցեալ տարուան կրկնապատիկը կը գուշակուէր, բոլորովին ոչընչացած է, որով միլիոններ կորսուած են և սովը անխուսափելի դարձած է: Վերջապէս կեանքի կորուստը անդառնալի, մնտեսական վնասը անդարմանելի է:

Աղջոտ ամբաստանութիւնը Հայոց հանդէպ.—Ինչպէս ներքին գործոց խորհրդական Ամիլ պէյ կը զեկուցանէր Պոլսոյ մամանաւոր պատուիրակութեան թէ Ատանայի Զարդը Հայերուն կողմէ ընդդէմ Թուրքերու ծրագրուած բան մըն է, նոյնպէս տեղական կառավարութիւնը սոյն ամբաստանութիւնը կ'ընէ Հայերու մասին և կ'աշխատի ոգի իրեն ապացուցանել թէ ներկայ դէպքերը Հայերու անկախութիւն ձեռք բերելու համար ի գործ դրած ապստամբութենէ մը ծագած են: Ատանայի Իբիտալ լրագիրը եւս, իբրեւ օրկան տեղական կառավարութեան, սոյն գաղափարը կը տարածէ ուժգնօրէն: Սակայն ինչ օգուտ, բոլորովին անգոյ և անհաստատելի է սոյն ամբաստանութիւնը. և մարդ նոյն իսկ մտիկ ընել չկրնար ուղէ այս տեսակ դատ մը որ պիտի բաղկանայ սոսկ սուտերու, զրպարտութիւններու եւ ամբարտաւանութիւններու շարքէ մը: Այլ սակայն գնա՛ կան էր որ այս զրպարտութիւնը մէջտեղ նետուէր: Տեղական կառավարութիւնը պատասխանատուութենէ ազատելու համար ասկէց ուրիշ ինչ ընթացք կրնար բռնել: Սակայն կը յուսանք որ բոլորովին յուսախաբ պիտի ըլլայ ան, քանի որ ո՛չ ինքը պիտի կրնայ փաստել բանը, և ոչ ալ ոևէ մէկը պիտի հաւատայ սանկ ազատամ ամբաստանութեան մը: Այս տեսակ փորձ մը հարկաւ աւելի քաղաքական կուսակցութեանց ձեռամբ և մտօրինութեամբ եղած պիտի ըլլայ, մինչդեռ այս տեղերը հաստատուած Հնչակեան, Դաշնակցական և Ռոմկավարական կուսակցութեանց ծրագիրը, գործելակերպը, իւրաքանչիւր չարժումը մէջտեղն է. այս կուսակցութիւններու երեքին ալ ընդգրկուած և քարոզած առաջին սկզբունքը Թուրքիոյ ամբողջականութիւնն է: Մենք մօտէն գիտենք թէ այս տեսակ գաղափար մը, նոյն իսկ երազ մը բնաւ անցած չէ ոչ մէկուն գլխէն: Եւ ոևէ Հայ կազմակերպութիւն անչափ տխմար չէ որ այսպիսի անկարելի, անիրականալի և միանգամայն ազգակործան փորձ մը ընելու ելլայ: Անկախութեան փորձի մը համար հարկաւ խոշոր պատրաստութիւններ պէտք կ'ըլլային, այն է ռազմամթերքի, պաշարի, ռազմական դիրքերու ամրի պատրաստութիւններ, որոնց հետքն անգամ չկայ: Եւ նոյն իսկ Ատանայի Զարդին գործադրուած օրը առաւօտուն հապարաւոր հայ բանուորներ դաշտը, արտերը գացած, խանութպաններ իրենց խանութը, գործատէրները իրենց գործին գլուխը, վաճառականներ (իրենց վաճառատուներուն մէջն էին: Ամենայն վրդովմունքեամբ կը պնդենք ու կը պոռանք թէ չկայ, չկայ այսպիսի ոևէ գաղափարի և փորձի մը հետքը, և եթէ երբեք քննիչ յանձնախումբ մը կրնայ փաստել այս տեսակ արարքի մը գոյութիւնը, այն ատեն առաջին անգամ ես ինքս վիրաւոր կը դնեմ կացինին ներքեւ:

Գալով Իբիտալի գրուածքներուն՝ պատասխան գրելու պէտքն իսկ չենք զգար. որովհետեւ նոյն այս թերթն էր որ գրեց թէ Ատանայի Զարդին մէջ միայն 10-20 հայ սպաննուած են, այն ալ չատերը դիպուածով, մինչ Ատանայի փողոցները թուրքերու արեամբ ներկուած են, թէ ամբողջ քաղաքը կրակի տուողը Հայերն են (կը յիշուի հարկաւ որ այրուածներու մէջ թրքապատկան կալուած գրեթէ չկայ), թէ կառավարութիւնը թէեւ չատ ջանք թափեց, սակայն չկրցաւ յաջողիլ խոտոնակութեան առաջքը առնելու (ուզողները եթէ մզի չվրստահին կրնան օտարներէ հաստատել թէ զրկուած օգնական զին. ուժն էր աւելի որ Ատանան կործանեց), մինչ միեւնոյն թերթն էր որ ամիսներէ ի վեր կը գոչէր, կը պոռար կուսակալին երեսն ի վեր թէ անիկա անկարող էր քաղաքը կառավարելու և անագին վտանգներ մօտալուտ կը սպառնային. այս թերթն էր որ առաջին դէպքին դատարարումէն անմիջապէս վերջ գրեց թէ ասիկա առժամեայ զինադադար մըն է Հայերու կողմէ, որմէ անմիջապէս ետք վերստին պիտի սկսին, ու այսպէս գրգռելով նորէն թուրք խուժանը ինչպէս և նորեկ զին, օգնական ուժը, գործադրել տուաւ երկրորդ Զարդը: Եւ ահա իր այս սուտ ու փուտ, քինախնդիր ու կործանարար գրութեանց վրայ էր որ բոլոր հիւպատոսները կուսակալին քով կանչեցին զինքը ու սաստեցին սաստկապէս, թէեւ աւաղ, ի վերջոյ նորէն սկսաւ ան միեւնոյն թմբուկը զարնել:

Դաւադրութեան վրայ լուսաբանութիւններ.— Արեւու պէս պայծառ ճշմարտութիւն մըն է թէ Հայերը ոևէ մտա և կապ չունին ներկայ Կիլիկեան Զարդին մէջ: Այլուր, այլուր պէտք է փնտռել դաւադրութիւնը: Երեսփոխան Վարդգէս էֆ. Ամիլ պէյի հետ տեսակցութեան պահուն սա կարծիքը յայտներ է թէ Զարդը տեղի ունեցած է այն տեղերը ուր բռնապետական ոգիի տէր պաշտօնեաներ կը գտնուին, իսկ տեղի ունեցած չէ այն տեղերը ուր պաշտօնեաները սահմանադրասէր են: Այդ կարծիքը մեզ համար ոչ թէ կարծիք, այլ իրողութիւն մըն է պարզապէս, որովհետեւ մենք ստուգած ենք այդ պարագան. և մենք բոլորովին համոզուած ենք թէ տեղական կառավարութիւնը իրեն հետ առնելով տեղւոյն մեծամեծները, կ'նար արգիլել այս աղետալի Զարդը: Անպատճառ վերջին հակասահմանադրական կառավարութեան մասը կար այս գործին մէջ, ինչպէս և մինչ Համիտին քիթը: Կիլիկիան՝ Ապտիւլ Համիտի և բռնատիրութեան վերջին ղուրպանը եղաւ: Այսօր ամէն տարակոյսէ վեր է արդէն թէ ո՛չ միայն Կիլիկիոյ, այլ ընդհանուր Թուրքիոյ մէջ Զարդի մը գործադրումը դաւադրուած էր: Արդ, նոր սահմանադրասէր կառավարութեան կը մնայ ի վեր հանել բռնապետական ոգիերու այս դաւադրութիւնը, ու պէտք եղած արժանի պատիժը անօրինել գործադրիչներուն: Սակայն կուսակալը ազատ արձակուած է, ու նոյն իսկ մեկնած է Ատանայէ, ու զին. հրամանատարը տակաւին պաշտօնը կը շարունակէ:

Բռնակալութիւնը Հայոց հանդէպ.— Հին բէժիմէն աւելի սաստիկ բռնակալութիւն մը կը տիրէ հիմա այս կողմերը: Ատանայի ազգայիններէն արդէն ծանօթներ շատ քիչ մնացած են, ու հիմա ամէն անոնք որ աչքի կը զարնեն՝ առանց հարցումի կը բռնուին ու կը բանտարկուին: Հայ անունին տակ ոևէ մէկը անկարելի է որ Ատանայէն չարժի, և եթէ ոևէ մէկը փորձէ նոյն իսկ շոգեկառքի կայարանը գալ, անմիջապէս կը ձերբակալուի: Նոյնը ճշմարիտ է նաև Տարսոնի համար: Այսօր Ատանայի մէջ բանտարկեալներու թիւը 150ի կը հասնի: Այստեղ եւս բաւական թիւով բանտարկեալներ կան, որոնք կը ձերբակալուին առանց պատճառի, կամ յաճախ այն պատճառաւ թէ կուսակցական են: Բանտարկեալներ սպառնալիքի և նեղութեան տակ կը հարցաքննուին ու կարծենք թէ խօսիլ կուտան անանկ բաներ զորս խօսողները իրենք ալ չեն գիտեր: Դիտելի է նաեւ սա կէտը թէ Ապրիլ 1էն ասդին Ատանայի «աէր գօմիսէր»ութիւնը յանձնուած է Զօր Ալիի նման հայակերի մը, որ ազատութեան հռչակումին վտարուած էր պաշտօնէ: Կուսակցական գլուխներ, ընթերցատուններ, տուներ, գիրասենեակներ անարգել կը խուզարկուին. Հնչակեաններուն գլուխը նոյն իսկ զօրանոցի վերածուելու վրայ է:

«ԱՐԵՒԵԼՔ»ի Թերթոնը

"ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ„

Կարդալ այսուհետեւ մեր Դ. երեսին մէջ:

Նաւամատոյցը սաստիկ հակողութեան ներքեւ է. ոչ ներս կ'առնեն և ոչ ալ դուրս կը հանեն ոևէ մէկը որուն վրայ փոքր ինչ քմահաճ կասկած մը ունենան: Ներկայ յոդուածագիրը անցագիր ի ձեռին քանիցս փորձեց Պոլիս երթալ, սակայն թող չարուեցաւ նաւամատոյցէն: Մուշեղ եպիսկոպոս նաւէն չկրցաւ ելլել ու նա գնաց: Պատ. պատուիրակութիւնը 4-5 ժամ յապաղումէ վերջ միայն ներս ընդունուեցաւ: Գրաքննութիւնը կատարեալ է: Օրերով նամակներ և թերթեր վար կը դրուին, կը բացուին ու կը գոցուին: Չենք գիտեր ինչ կը փնտռեն, արդեօք ոևէ գրութիւն մը հաստատող իրենց մտացածին ամբաստանութիւնը: Կարծեմ պարապ տեղը զամբեր կ'առնեն կոր:

Սակայն ամէնէն ցաւալի այն կէտն է որ անկարելի դարձած է ոևէ միջամտութիւն ընել տեղական կառավարութեան մօտ ու ոևէ իրաւունք պահանջել. հակառակ պարագային միջամտողն ալ կը ձերբակալուի, առանց առարկութեան: Մէրսինի մեր սահմանադրասէր և բարեմիտ կառավարիչը էսատ պէյ, որ ազատեց այս քաղաքը իր բուռն ջանքերով, կարծենք Ատանայի կուսակալութեան հրահանգներն է որ կը գործադրէ, հակառակ իր կամքին: Նոր կուսակալը հինգ օր է որ պաշտօնի գլուխ է, ինչպէս նաև քննիչ յանձնաժողովը, Մէհմէտ Ալի փաշա և երկու գալ ազատներ, ու տակաւին ոևէ տարբերութիւն մը չկայ միեւնոյն քաղաքականութիւնն է որ կը շարունակէ: Անա այս նեղացուցիչ պարագաներու տակ, մեր արդար դատը պաշտպանելու բոլորովին անկարող և ճարահատ, կուգանք դիմել Պատրիարքարանի, Ազգ. Երեսփ. Ժողովին և կուսակցութեանց Պոլսոյ կեդրոններուն որ անմիջապէս կատարեն պէտք եղած դիմումները առ որ ան կ է և շուտ ընդ փոյթ վերջ մը դնեն սա ներկայ բռնապետական ընթացքին որ մնացած խեղճ հայութիւնն ալ փճացնելու վերջացնելու վրայ է: Եւ մասնաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրենք սա կէտին վրայ թէ կառավարութիւնը քանի որ Հայու և Թուրքի դատ մը բացած է ներկայիս, այս դատին քննիչներուն մէջ պէտք է գտնուին նաև հայ անդամներ, եթէ Սահմանադրութեան մէջ կ'ապրինք արդարեւ, պէտք է անմիջապէս փնտռել ու հաստատել մեր այս իրաւունքը:

Օսար զօրութեանց դիրքը.—Օտար հիւպատոսները չկրցան մինչեւ իսկ իրենց հպատակները և անոնց կալուածները պէտք եղածին պէս պաշտպանել, նոյն իսկ անձերու կորուստ ունեցան: Ատանայի երկրորդ Զարդը գործադրուած պահուն մեր նաւանանգիստն էին անգլիական Սուիրսպր, ֆրանս. Վիֆբոր Հիւկօ և գերմանական Հաւպուրկ մարտանաւերը, որոնք ուրիշ բանի չէին խառնուեր եթէ ոչ կեցած՝ իրենց ոտքին տակ ջուրին մէջ տատանող դիակներու լուսանկարները կ'առնէին: Ինչ սրտառուչ տեսարան է դիտել սա մարտանաւերու նաւապետներն ու նաւաստիները, որոնք կը բարկանան, կը զայրանան ու նոյն իսկ կ'արտասուեն սա ահռելի տեսարանին առջեւ, այլ սակայն հրաման չունին ոտք դնելու ցամաքը, արգիլելու համար սա բարբարոս խժդժութեանց հոսանքը: Օրէ օր կը սպասուի ամերիկեան երկու մարտանաւերու ժամանումին. վերջին վայրկենին ժամանեցին նաև ռուսական և իտալական երկու թորփիլանաւեր:

Անճնաճ թշուառութիւնը բուն կոտորածեն վերջ.— Մենք մեր տեղեկագրերուն մէջ մինչ փակ պահեցինք սեւ վարագոյրը ու չպարզեցինք այն համատարած մութ տեսարանը, ուր հազարաւորներ ողջ ողջ հրկիզուեցան, ուր շատ կորիճներ իրենց հարսերուն ծունկերուն վրայ մորթուեցան, ուր բազմաթիւ անմեղներ տախտակամածին վրայ գծուած արեան խաչերու վրայ ողջ ողջ գամուեցան, ուր հազարաւոր կիներ ու աղջիկներ բռնաբարուեցան ու լկուեցան, մինչեւ որ հոգինին աւանդեցին, մանկտիներ ըզծուեցան, նետուեցան. տեսարան մը որուն նմանը չունի նոյն իսկ մեծ կոտորածը, տեսարան մը որուն առջեւ մարդ կը խելագարի, կը ցնդի պարզապէս: Մոռնանք սակայն մեռածները, գտնուած ամբողջ հայաբնակ գիւղերը, Ապաջուլու 150 տուն, Շէյխ Մուրատ 30 տուն, Գայբրլը 15 տուն, Ինճիրլիք 300 տուն, Կեավուր Քէօյիւ 200 տուն, ինչպէս նաև հեռաւեալ խառն գիւղերը. Սագբզլը, Գամբզլը, Էլբի աղաճ, Սաչագ, Ինէպլի, Ալօճալը, Սարը Զամ են. նոյնպէս Ատանայի չրջակայ բոլոր ամբարանոցները և ագարակները գտնուող հայութիւնը բոլորովին բնաջինջ եղած լմնցած է: Համիտիյէի 100 տուն Հայէն միայն երկու երեք մարդ փրկուած է: Օսմանիյէի 300 տուն հայութիւնը ամբողջովին այրուած, սպաննուած, փճացած է: Այս կողմերն էր նաև որ չարաչար սպաննուեցան այս տարի Ատանայի մէջ գումարուելիք բողոքական-Միութեան համար եկող ամբողջ Կիլիկիոյ բողոքականութեան ընտրեալ 22 կրօնականները և 7 երեսփոխանները, որոնց մէջն էր հանրածանօթ Բրօֆ. Ս. Լեւոնեան: Պաղչէ իր 100 տուն հայութենէն գրեթէ ոչինչ կրցած է պահել: Հասան պէյ ուր 400 տուն հայ կը գտնուէր, երկու օր յարձակումներու դիմանալէն ետքը, արուսներէն 300 հոգի դէպի Զէյթուն և 600 հոգի դէպի Տէօրթ-Եօլ կը փախչին. առաջինները լուր չկայ, իսկ վերջիններուն համար զրոյց կայ թէ ճամբան յարձակումի կրած ու սպաննուած են: Կիները և մանուկները հոս Պաղչէ բերուած են: Զայ 100 տուն, Խարնը 120 տուն, Օճաղլը 150 տուն, Քէլլէր 40 տուն, Էնթիլի՝ 50 տուն, Գուշճու՝ 40 տուն, Փաշա Զիթլիի 20 տուն և ուրիշ գիւղեր բոլորովին կործանման մատնուած, փճացած են: Սիս մեծ դժուարութեամբ կրցած է ազատիլ պաշարող խուժանին ձեռքէն: Միսիս կիսակատաւ կը մնայ: Գարս 150 տուն, Ֆէլէք 100 տուն, Եէրէ Պաքան 100 տուն, անտարակոյս ոչնչացած ըլլալու են, թէեւ տակաւին որոշապէս հաստատուած չէ: Հաճընի հայաբնակ գիւղերէն Շար 200 տուն և Թումլու 100 տուն, ինչպէս և շատ մը խառն գիւղերու և ագարակներու բնակիչները չարաչար սպաննուած են: Իսկ բուն Հաճընի մասին 16 ապրիլ Թուականով հետեւեալ հեռագիրը ստացանք.— «Տասնօրեայ ամենաբուռն պաշարումէ, յարձակումէ և հրացանաձգութենէ վերջ, նոր զօրքերու ժամանումին վրայ, փա՛ռք Աստուծոյ, ազատեցանք և ամբողջ քաղքին բնակչութիւնը ողջ առողջ է:» Մաղ մնաց որ Հաճընն ալ իյնար, և բնաջինջ ըլլար ամբողջ 20,000 հոգի հայութիւն մը: Տէօրթ-Եօլ որ 1000 տուն Հայ կը պարունակէ և որ այժմ 15000 հայ ժողովուրդ ունի իր մէջ՝ չըբնակներէ եկած ապաստանածներուն հետ, 30000է բաղկացած խուժանի մը կողմէ երկարատեւ պաշարումէ մը վերջ փրկուելու վրայ է, օսմ. նորեկ զօրքերուն ազդեցութեամբը և օտար զրահաւորներու միջամտութեամբը: Քէսապ ու չրջակայքը, ինչպէս և Սուէյտիա ու չրջակայքը չարաչար զարնուած են և ամբողջ այդ կողմերը այրուած, թալլուած են, 15000էն աւելի ժողովուրդին մեծ մասը ոչնչացած է, իսկ մնացեալները, որոնք կը բաղկանան այրի մնացած կիներէ, աղջիկներէ, մանկտիներէ, փախստական ցրուած են դաշտին վրայ դէպի ծովեզերքը, ուր Մէսամբրիի չոգենաւ մը և ֆրանսական մարտանաւ մը շարունակ կը հաւաքեն ու կը փոխադրեն դէպի Լաթաքիա: Լաթաքիայի մէջ հիմա 7000ի մօտ բազմութիւն մը կայ բաղկացած իգական սեռէ և մանուկներէ, բոլորովին անտէրունչ վիճակի մէջ: Իսքէնտէրունի մէջ դէպք չպատահեցաւ, սակայն ժողովուրդը՝ ան ու սարսափի մատնուած՝ կը բնակի ծովեզերեայ տուներու և մթերանոցներու մէջ: Հալէպի տեսնուած նամակներ մեծ վախ ու սարսափ կը պարունակեն: Այնթապէն որոշ լուր չկրցանք ստանալ: Մարաշի մէջ եւս դէպք պատահած է, սակայն մանրամասնութիւններ չունինք. անձի կորուստ, ըստ ոմանց 20, ըստ ոմանց 400ի չափ է: Ուրֆայէ եւս որոշ լուր մը չէկրցանք ստանալ: Վերջապէս Կիլիկիոյ ամէն կողմը, ամէն անկիւնը գործադրուած է, միեւնոյն ատեն, ներկայ սոսկալի և տարօրինակ կոտորածը:

Ընդհանուր Կիլիկիոյ մէջ կորուստը անագին է. 30,000 հոգիէ աւելի կը հաշուուի, որուն միայն փոքրիկ մէկ մասը իգական սեռէ և մանուկներէ կը բաղկանայ: Աւելորդ է ըսել թէ չատ ակնաւոր անձնաւորութիւններ կոսն ասոնց մէջ, մեծ վաճառականներ, մեծ կղերականներ, ուսուցիչներ եւայլն: Տնտեսական կորուստը անդարմանելի է: Հիմա Կիլիկիոյ մէջ ամէն կողմ, ամէն ինչ քանդ ու աւեր եղած է. ամէն բան փճացած, ոչնչացած է. այսօր միեւնոյնը առաջուան պէս վերականգնելու համար 20,000,000 ոսկին չի բաւեր: Մանաւանդ այս տարուան հունձքը, որ անցեալ տարուան կրկնապատիկը կը գուշակուէր, բոլորովին ոչընչացած է, որով միլիոններ կորսուած են և սովը անխուսափելի դարձած է: Վերջապէս կեանքի կորուստը անդառնալի, մնտեսական վնասը անդարմանելի է:

Անճնաճ թշուառութիւնը բուն կոտորածեն վերջ.— Մենք մեր տեղեկագրերուն մէջ մինչ փակ պահեցինք սեւ վարագոյրը ու չպարզեցինք այն համատարած մութ տեսարանը, ուր հազարաւորներ ողջ ողջ հրկիզուեցան, ուր շատ կորիճներ իրենց հարսերուն ծունկերուն վրայ մորթուեցան, ուր բազմաթիւ անմեղներ տախտակամածին վրայ գծուած արեան խաչերու վրայ ողջ ողջ գամուեցան, ուր հազարաւոր կիներ ու աղջիկներ բռնաբարուեցան ու լկուեցան, մինչեւ որ հոգինին աւանդեցին, մանկտիներ ըզծուեցան, նետուեցան. տեսարան մը որուն նմանը չունի նոյն իսկ մեծ կոտորածը, տեսարան մը որուն առջեւ մարդ կը խելագարի, կը ցնդի պարզապէս: Մոռնանք սակայն մեռածները, գտնուած ամբողջ հայաբնակ գիւղերը, Ապաջուլու 150 տուն, Շէյխ Մուրատ 30 տուն, Գայբրլը 15 տուն, Ինճիրլիք 300 տուն, Կեավուր Քէօյիւ 200 տուն, ինչպէս նաև հեռաւեալ խառն գիւղերը. Սագբզլը, Գամբզլը, Էլբի աղաճ, Սաչագ, Ինէպլի, Ալօճալը, Սարը Զամ են. նոյնպէս Ատանայի չրջակայ բոլոր ամբարանոցները և ագարակները գտնուող հայութիւնը բոլորովին բնաջինջ եղած լմնցած է: Համիտիյէի 100 տուն Հայէն միայն երկու երեք մարդ փրկուած է: Օսմանիյէի 300 տուն հայութիւնը ամբողջովին այրուած, սպաննուած, փճացած է: Այս կողմերն էր նաև որ չարաչար սպաննուեցան այս տարի Ատանայի մէջ գումարուելիք բողոքական-Միութեան համար եկող ամբողջ Կիլիկիոյ բողոքականութեան ընտրեալ 22 կրօնականները և 7 երեսփոխանները, որոնց մէջն էր հանրածանօթ Բրօֆ. Ս. Լեւոնեան: Պաղչէ իր 100 տուն հայութենէն գրեթէ ոչինչ կրցած է պահել: Հասան պէյ ուր 400 տուն հայ կը գտնուէր, երկու օր յարձակումներու դիմանալէն ետքը, արուսներէն 300 հոգի դէպի Զէյթուն և 600 հոգի դէպի Տէօրթ-Եօլ կը փախչին. առաջինները լուր չկայ, իսկ վերջիններուն համար զրոյց կայ թէ ճամբան յարձակումի կրած ու սպաննուած են: Կիները և մանուկները հոս Պաղչէ բերուած են: Զայ 100 տուն, Խարնը 120 տուն, Օճաղլը 150 տուն, Քէլլէր 40 տուն, Էնթիլի՝

եալները ու գառնանք խորհելու ողջ մնացողները։ Կիլիկիոյ բուն թշուառութիւնը ջարդէն վերջը կը սկսի։ Այսօր Մէրսինի մէջ 1500 կարօտեալներ կան՝ սակէց անկէց խռնուած։ Ատանայի մէջ 10,000 հոգի կայ փռուած բայօթեայ բակերու վրայ և դիզուած գործարաններու մթերանոցներուն մէջ։ Տարսոնի մէջ 5000 հոգի կայ Գօլէճին բակին մէջ և քաղքին մէջ ուրիշ տեղեր։ Հաճընի մէջ 20,000 հոգի դէպ քէն առաջ արդէն սովալլուկ կը մեռնէին։ Կիպրոսի մէջ 2000 հոգի կայ օտար հողի վրայ բոլորովին անպատսպար։ Լաթաքիոյ մէջ 7000 հոգի բոլորովին լքեալ վիճակի մէջ։ Տէօրթ-Եօլ, Բէսապ, Սուէյտիա և չրջակայքը 20,000 հոգիէն աւելի բազմութիւն մը անտանելի վիճակի մը մատնուած է։ Վերջապէս անօթի ու ծարաւ, մերկ ու անպատսպար 100,000 հոգի կայ այժմ Կիլիկիոյ մէջ։ Մանուկները կարմրուկէն կը հատնին, վախէ բռնուողները թոքախտի կ'ենթարկուին, հիւանդութեանց տեսակները կը ստեղծուին. կը հատնին, կը լմնան, կը փճանան։

Անմիջական պէտքերու անհրաժեշտութիւնը.—Սովամահ այս ամբոխին միմիայն չոր հաց հասցնելու համար օրական 500 ոսկի պէտքը կայ։ Տեղական կառավարութիւնը հոգ չըներ երբեք և թոյլ կուտայ որ մեռնին, կորնչին Կիլիկիոյ այս մնացորդներն ալ։ Նպաստները տակաւին գրեթէ չկան։ Անգլ. հիւպատոսը, Ժէզուիթները, Ամերիկացիները, Թրիփանները, Գերմանները և Տ. Բրիսթին իրենց պարտականութիւնները լիուլի կը կատարեն, որոնց հանդէպ միշտ չնորհապարտ պիտի մնանք։ Եգիպտոսի Բարեգործականէն 100 ոսկի ստացուեցաւ։ Մանչէսթերի ազգայինները 300 ոսկի պատրաստած են, թէեւ տակաւին չըստացուեցաւ։ Պատր. պատուիրակութիւնը, Գէորգ Ծ. վրդ. Ալանեան և Սարգիս էֆ. Սուին, իրենց հետ ունենալով Մարաշի Նորընտիր Առաջնորդ Մկրտիչ արք. Վեհապետեանն ու հիւանդապահուհի Օր. Երկանեանը, տեղս ժամանեցին, 180 պարկ ալիւրով և 500 ոսկի դրամով, և իրենց գործին ձեռնարկեցին մեծ փութաջանութեամբ։ Մեծ ուրախութեամբ կը լսենք նոյնպէս Պոլիս համազգային յանձնախումբի մը կազմուելուն լուրը։ Հսկայ հանգանակութիւններու պէտքը կայ։ Հա՛ց, հա՛ց, չոր հա՛ց միայն, չմեռնելու, չփճանալու համար, Կիլիկիան բոլորովին բնաջինջ չըլլալու համար։ Ամբողջ պատմութեան մէջ նմանը չտեսնուած այս պարագային տակ ամէն մարդ, ինչ կարգի և ինչ ազգի ալ պատկանի, անհրաժեշտ պարտականութիւն մը ունի օգնութեան ձեռք կարկառելու, և ամէն քաղաք ուր հայ կը գտնուի՝ ստիպողական պարտք մը ունի իր հանգանակութեան մնտուկը բանալու անմիջապէս և նպաստ փութացընելու։ Ազգ. Երեսփ. Ժողովին կը թելադրենք որ անիսապիլի պէտք մըն է Իսքէնտէրուն եւս յանձնախումբ մը ղրկել և նպաստ փութացնել այն կողմերուն բնակչութեան, որ ոչ նուազ թշուառ է սա պահուն։

Դաղբայիճ մեծ հոսանքը.— Այս է անտանելին մեծ աղէտներէն մէկը։ Երկիրը օրէ օր կը պարպուի, կ'ամայանայ։ Այս նաւահանգիստէն գաղթած է միայն կիպրոս 2000 հոգի։ Դէպի Կիպրոս, Աղեքսանդրիա, Պէյրութ, Պոլիս, Իզմիր և այլուր ամբողջ գաղթականութեան թիւը 4000ի կը հասնի։ 10,000ի մօտ ժողովուրդ մը եւս դուրս թափած է Իսքէնտէրունի կողմէն դէպի Լաթաքիա և այլ տեղեր։ Սոյն գաղթավայրերու մէջ ժողովուրդին թշուառութիւնը, անտէրունչ վիճակը նկարագրելը անկարելի է։ Մը պիտի մնայ այս բազմութիւնը. ինչ պիտի ըլլայ անոնց վիճակը. ո՞վ պիտի վերադարձնէ զանոնք դէպի հայրենիք, որ սակայն ամայի ու ուերակ դարձած է։

Կորուստներու հաստատումը.— Հանգանակութիւնները և նպաստները ժողովուրդը սովամահ ըլլալէ ազատելու միայն կրնան բաւել։ Մինչդեռ ուրիշ աւելի կարեւոր հարց մը կայ։ Ինչ պիտի ըլլայ այս 100,000 ժողովուրդը, որ ոչ հագնելիք ունի, ոչ բնակարան, ոչ ալ ապրուստի միջոց։ Ահա այս պարտքն ալ կառավարութեան վրայ կը մնայ։ Կառավարութիւնը պարտի հագուեցնել, բնակեցնել այս ժողովուրդը և ապրուստի միջոց հայթայթել անոնց, վճարել անոնց ամբողջ կորուստը, ապահովել գործառնութիւնները, վերջապէս վերականգնել երկիրը։ Այսպէս կը պահանջէ սահմանադրական ոգին։

ՅՈՎՀ. ՍԻԲՍԷՆԵԱՆ

ՕԴՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷ
454 Բերա Մեծ փողոց 454
Վ. Մ. ՀԻՆԴԼԵԱՆԻ,
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ
Ուր կը արուին բոլոր ատամնաբուժական խնամքները գիտական և արուեստական, ամենավերջին դրութեամբ նոր բերուած գործիքներով։ Հիւանդները ամէն օր կ'ընդունուին։ Բշ., Դշ. և Ուր. պառաւտները Սկիւտար, ըստ առաջնոյն։

ՍՈՒՐ ԿԱՊԵԼՈՒ
ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Աւասիկ յաւելուածական տեղեկութիւններ սուր կապելու մեծահանդէս աբարողութեան մասին որուն մէկ մասը երէկ հրատարակեցինք մանրամասնօրէն.

Պաշտօնական Զեկուցում մը կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանը հրամայած է իր բարձր գոհունակութիւնը յայտնել բոլոր նախարարներուն, ներկուտականներուն, երեսփոխաններուն, կրօնական, քաղաքային ու զինուորական պաշտօնեաներուն, ցամաքային ու ծովային զինուորներուն, զանազան ազգերու հոգեւոր պետերուն, բոլոր վարժարաններուն և օսմ. ու օտարազգի ամբողջ ժողովրդեան՝ երէկ սուր կապելու արարողութեան պատուոն Ն. Կ. Վեհափառութեան նկատմամբ եղած յարգալիր ու համակրական արտայայտութեանց համար։

*** Վեհ. Սուլթանը, երէկ առաւ, երբ Սեօյիւտլի չոգենաւով ճամբայ ելաւ, չոգենաւին մէջ կը գտնուէին կայսերազուն իշխանները, Ղազի Ահմէտ Մուխդար փաշա, առաջին սենեկապետ Լուբֆի պէյ, առաջին քարտուղար Խալիտ Զիեա պէյ, աղատութեան հերոս Նիազի պէյ եւայլն։ Կայսրը երբ չոգենաւ մտաւ, մեծ կայմին վրայ պարզուեցաւ կայս. դրօշը։ Սեօյիւտլի ժամը 4ը անցած ճամբայ ելաւ։ Նոյն միջոցին քսանրմէկ թնդանօթ արձակեց Ֆէդոր Պիլէնֆ պահակաւորը։ Սեօյիւտլիի կը հետեւէին չոգենաւակներ, որոնց մէջ կը գտնուէին պալատական պաշտօնատարներ։ Կայս. չոգենաւը երբ Գարաքէօյի կամուրջին կը մօտենար, նաւահանգիստը գտնուող ամէն ազգի չոգենաւեր սկսան սուլել։ Պոսֆոր Իսկէլէսիէն մինչեւ Էյուպի մզկիթը գեռինը ծածկուած էր գորգերով՝ ընդամէնը հինգ հազար ոսկի արժէքով։ Ճամբուն երկու կողմը տունկեր ու ծաղիկներ դրուած էին մեծ թաղարներով։ Նաւամատոյցին վրայ կը գտնուէին պալատական նուագածուները և նաւային զինուորներուն նուագածուներու խումբը։ Սուլթան երբ Պոսֆոր Իսկէլէսի ժամանեց, ընդունուեցաւ Եպարքոսին, նախարարներուն և բարձրաստիճան պաշտօնատարներու կողմէ։ Նոյն միջոցին նուագածուները հնչեցուցին երջանկայիշատակ Սուլթան Մէճիտ կայսեր քայլերգը։ Ինտէրունի Խատէմները գեղեցիկ եղանակով մը կը գոչէին. — «Սուլթան Մէհմէտ Բէյատ չօք եաշա»։ Կայսրը երբ մզկիթ մտաւ, ոչխարներ զոհուեցան։ Սուրը կապելու միջոցին Սուլթանը արտասուելու չափ յուզուած էր։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը «նամազ»ը կատարելէ ետքը բարձրաձայն աղօթեց, Աստուծոյ օրհնութիւնը հայցելով իր կառավարութեան և իր ազգին վրայ։ Ցետոյ ժամ 6ին կազմուեցաւ հանդիսական մեծ թափօրը, զոր երէկ հրատարակեցինք։ Ճամբուն զանազան կողմերուն վրայ լուսանկարները կ'առնուէին։ Թափօրը երբ Լտիրնէգաքու ժամանեց, քաղաքապետ Հաղիմ պէյ, ժողովին անդամներէն շրջապատուած, երախտագիտական ուղերձ մը մատոյց Սուլթանին, որ չնորհակալութիւն յայտնեց։ Թափօրը երբ կ'անցնէր դեսպանութիւններուն և օտարազգի հիւրերուն գրաւնուած վայրին առջեւէն, ամենքն ալ եռանդագին ծափահարեցին Կայսրը, որ քանիցս բարեւեց զանոնք։ Թափօրը կեցաւ Ֆաղիհ Սուլթան Մէհմէտ կայսեր դամբարանին առջեւ։ Սուլթանը նախ սենեակ մը մտնելով լուացուեցաւ և յետոյ այցելեց դամբարանը։ Ապա մզկիթ մտաւ և «նամազ» կատարեց։ Ցետոյ նորէն այցելեց դամբարանը և քիչ վերջը թափօրը ճամբան շարունակեց։ Ժողովրդեան և վարժարանի ուսանողներու կողմէ ծաղիկներ կը նետուէին կայսեր կառքին մէջ։ Սուլթանը զուարթ դէմքով մը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէր ամէն կողմ։

*** Կայսեր հետեւորդներէն ոմանք, Զէլէպի էֆ.ն եւայլն Սեօյիւտլի չոգենաւով Թոփգապու պալատը ժամանած էին։ Այդ պալատան մէջ արտասովոր ոգեւորութիւն մը կը տիրէր. դարաւոր ծառերուն տակ պաշտօնեաներ կ'երթեւեկէին, կերակուրներ կը տարուէին. վերջապէս նոր կեանք մը ստացած էր տարիներէ ի վեր լռութեան դատապարտուած այդ պատմական վայրը։ Պալատան զանազան դուռներուն առջեւ երկու կարգի վրայ կեցած էին տեղւոյն բոլոր պաշտօնեաները՝ երեք հարիւրի չափ։ Ժամ 8ին Թոփգապու պալատը հասան նախ Շէյխիւլ-Իսլամը, յետոյ ծերակուտականները, Նախարարները և Երեսփ. Ժողովին ատենապետը, որոնք Պապ-իւս-Սաատէդի առջեւ կեցան՝ Սուլթանը դիմաւորելու համար։ Հոն էին նաեւ զանազան ազգերու հոգեւոր պետերը։ Ժամ 8ին Սուլթանը Թոփգապու պալատը ժամանեց և կառքէն իջաւ այն տեղը, ուր կեցած էին զանազան ազգերու հոգեւոր պետերը, որոնք փութացին իրենց չնորհաւորութիւնները մատուցանել և արժանացան կայս. մեծարանաց։ Ներքին դրան առջեւ երեսփոխանները ներկայացուեցան Կայսեր, որ սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Կ'ուզեմ բոլոր երեսփոխաններուն զատ զատ գոհունակութիւնս յայտնել։ Աւասիկ Ազատութեան փառքովը փառաւորուեցանք։»

Բոլոր երեսփոխանները մեծ խանդավառութեամբ գոչեցին.—«Կեցցէ՛ մեր ազատ Վեհապետը»։

Սուլթանը ճամբան շարունակելով Պապ-իւս-Սաատէդը անցաւ և Արզ Օտասի առջեւ տեսակցեցաւ Եպարքոսին, Երեսփ. Ժողովին ատենապետ Ահմէտ Բիզա պէյի և առաջին Թիւնապահ Բէյմզի պէյի հետ, որոնց հաղորդեց իր իրատէները։ Սուլթանը երբ ժամանեց Խրբգայի Շէրիֆի յարկին առջեւ, հոն երկու ոչխարներ զոհուեցան և պալատական նուագածուները գոչեցին. — «Բատիշահըմ տէօվլէթինլէ միլլէթինլէ չօք եաշա»։ Սուլթանը նախարարներէ, ծերակուտականներէ և երեսփոխաններէ ոմանց հետ մտաւ Խրբգայի Շէրիֆի մզկիթը. հոն ներկայ էր նաև Զէլէպի էֆ.ն։ Կայսրը աղօթեց Խրբգայի Շէրիֆին առջեւ և ըսաւ թէ Աստուծով Խրբգայի Շէրիֆը Բոմազան 15ին պիտի բանայ։ Սուլթանը, Սանճագը Շէրիֆը և ուրիշ նուիրական տանդները այցելելէ ետքը, որարողապետ Կալիպ փաշային ստացաւ սուրը, զոր մզկիթ մտած ատեն հանած էր։ Ահմէտ Բիզա պէյի հետ տեսակցելէ ետքը գնաց Պաղտատ քէօշկը։ Ճամբան նորէն տեսակցեցաւ Եպարքոսին և Երեսփ. Ժողովի ատենապետին հետ։ Ապա Լալէ Պաղչէսիէն անցնելով, երբորդ դրան առջեւ կառք նստաւ՝ իր դէմը ունենալով Ղազի Ահմէտ Մուխդար փաշան։ Կայսերազուն իշխանները, արաբողապետ Կալիպ փաշա և ուրիշներ կը հետեւէին Կայսեր։ Մինչեւ Ծովեզերք երկու կողմի վրայ բաւական կեցած էին հեծեալ ու հետեւակ զինուորներ։ Սուլթանը Սէրայ Պրունէն մտաւ Սեօյիւտլի չոգենաւը և իր հետեւորդներով Տոլմա Պաղչէի պալատը վերադարձաւ՝ միեւնոյն հանդիսական թափօրով։ Ֆէդոր Պիլէնֆ, Մեսուտիէ և ուրիշ մարտանաւեր թնդանօթներ արձակեցին։ Նաւահանգիստը գտնուած բոլոր նաւերը դրօշներով զարդարուած էին։

*** Թոփգապու Պալատան մէջ Սուլթանը հարցուց Երեսփ. Ժողովին ատենապետ Ահմէտ Բիզա պէյի թէ կայս. Դանձարանը այցելա՞ծ է։ Ահմէտ Բիզա պէյ պատասխանեց թէ այցելած չէր։ Սուլթանը յայտարարեց որ մօտերս միասին կ'այցելեն։

*** Պաղտատ քէօշկին առջեւ արաբողապետ Կալիպ փաշա Կայսեր ներկայացուց Պիզայի երեսփոխան Արիֆ Իսմէդ պէյը։ Սուլթանը ըսաւ թէ գոհ էր ըրած չնորհաւորութիւններէն։ Արիֆ Իսմէդ պէյ պատասխանեց։ «Աստուած ձեր կայս. կեանքն ու փառքը աւելցնէ։ Աստուծմով ամէն պարագայի մէջ կը յաջողիք բարի գործերու։» Սուլթանը գոհունակութիւն յայտնեց։

*** Երէկ զիշեր ամէն կողմ լուսաւառութիւններ կատարուեցան։

*** Պետական բոլոր պաշտօնարանները և սեղանաւորական ու առեւտրական մեծ հաստատութիւնները երէկ գոց էին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼԱՒՐԵՐ

ԱԶԱՏԱՐԱՐ ԲԱՆԱԼԸ ԵՒ ՕՍՄ. ՔՈՄԻԹԷԷՆ.— Լոնտոնի թերթերը կ'ըսեն թէ Օսմ. Քոմիթէին և ազատարար բանակին միջև ծանր անհամաձայնութիւն մը ծագեր է։ Կ'ըսեն թէ բանակին պետերը զայրացած են Քոմիթէին ի գործ դրած գաղտնի թիկդատորութենէն, որ հակառակ է խորհրդարանական ոգիին։ Այդ թերթերը կ'աւելցնեն թէ Ահմէտ Բիզա պէյ չատ չանցած պիտի քաշուի և թէ Մահմուտ Շէվքէդ փաշա Մեծ-Եպարքոս անուանել տուած է Հիլմի փաշան՝ հակառակ Սուլթանին ու Խորհրդարանին փափաքին, որոնք Ֆէրիտ փաշան նախամեծար կը համարին եղեր։ Հետեւապէս կացութիւնը շատ նպաստաւոր չեն նկատեր։

ՈՒՐ ՌՆԱԿԵՑՆԵՆ ՀԱՄԻՏԸ.—Կառավարութիւնը մտադիր է գնել Ալաթինի ապարանքը՝ Համիտին վերջնական բնակարանը ընելու և ըստ այնմ մէջը փոփոխութիւններ մտցնելու համար։ Սակայն կ'երեւայ թէ այդ չէնքին տէրերը, որ այլ եւս Ալաթինները չեն այլ կայուածական ընկերութիւն մը, որ գնած է զայն, մեծ պահանջումներ կ'ընեն, և մինչեւ մէկ ասպիճան շատ դիւրահասկնալի է, քանի որ յաճախ չի պատահիր որ ասանէր մը իր տունը վարձու տայ նախկին Սուլթանի մը։ Այս դժուարութեան առաջքը առնելու համար, կառավարութիւնը դիմած է յոյն հասարակութեան՝ գնելու համար Բաբաքի կոչուած արհեստագործական վարժարանը, որ քանի մը առաւելութիւններ ունի Ալաթինի չէնքին վրայ. նախ՝ այնքան մօտ չէ ծովեզերքին, աւելի ընդարձակ է, չրջապատուած անսահման պարէզով մը և մանաւանդ աւելի հոյակապ է։ Այս չէնքը յոյն ազգին կտակուած է Բաբաքի բարերարէն, որ Մալթայի մէջ հարստացած է։ Ցոյն հասարակութիւնն ալ մեծ պահանջումներ ունենալով՝ կառավարութիւնը ստիպուեր է նորէն Ալաթինի տէրերուն դառնալ՝ որպէս զի չափաւորեն իրենց պահանջումները։ Մինչ այս մինչ այն, անկեալ բռնաւորը չրջապատուած է անթափանցելի գաղտնիքով։ Հսկողութիւնը այնքան խիստ է անոր անձին և հետեւորդներուն չուրջը որ անոր կեանքի մասին բան մը չիմացուիր դուրսը։

ՀԱՄԻՏԻՆ ՄԷԿ ՆՈՐ ՁՕՀԸ. — Սելանիկի կալանաւորը նոյն իսկ իր աքսորավայրին մէջ նոր զոհի մը պատճառ եղած է, թէեւ անուղղակի կերպով։ Քանի մը օր առաջ, զինուորական կառք մը Համիտի գոյքերը կը փոխադրէր Սելանիկի մէջ, երբ ճամբուն դարձած տեղը, ելեկտրական թրամուէյ մը, որ արագօրէն կ'ընթանար, կառքին ձիերէն մէկուն զարնուեցաւ։ Ընդհարումը այնքան ուժգին եղաւ որ ձիուն գանկը ջախջախուեցաւ ու կենդանին անշունչ փռուեցաւ դեռին։ Մինչեւ հիմա այդպիսի արկած մը չէր պատահած. ներկայ գտնուողները դիտել տուին թէ Համիտ, նոյն իսկ գահընկէց, մահ կը սփռէ իր չուրջը։

ՎԱԳՈՒՈՒՆ ԿԱՒԽԱԳԱՆՆԵՐԸ. — Վաղը առաւ 25 հոգի ալ կախաղան պիտի հանուին մայրաքաղաքիս զանազան կողմերը։ Առտնցմէ 2ը մահուան պատժին դատապարտուած են Սելիմիէի զինուորական ատեանին կողմէ, իսկ 23ն ալ պատերազմական պաշտօնատան մէջ գուսմարուած զինուորական Ատեանին կողմէ։ Դատապարտեալներուն մէջ կը գտնուի Ասարը Թեվֆիգ մարտանաւուն հրամանատար Ալի Դապուլի պէյի սպանութեան դրդիչ նաւային սպայ Հասան Պապա։

ՊԱՏԱՐԱՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի հետ ունեցած տեսակցութեան մը մէջ Թէկիրիխ Իուլնսշաու գերման թերթին թղթակիցը հարցուցեր է թէ ո՞րքան պիտի տեւէ պաշարման վիճակը։ Մահմուտ Շէվքէդ փաշա սակէս պատասխաներ է. «Դեռ մէկ քանի օր տեւելուն պէտք կայ։ Բայց կը յուսամ որ գործին ասկէ ետքի մասը թոյլատու է, և կարելի պիտի ըլլայ մէկ չաբաթ յետոյ պաշարման վիճակը վերցնել։»

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՕՐԻՆԳԸ. Նախարարայ Խորհուրդին մէջ վաւերացուելով Երեսփ. Ժողովին յղուած է։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Ա. զօրարանակին պատկանող զինուորներէն 9011 հոգի Սելանիկ ղրկուած են ցարդ։ Ատոնք մինչեւ իրենց զինուորական ծառայութեան լրացումը՝ ճամբաներու վրայ պիտի աշխատցուին կամ հանրային շինութեանց պիտի յատկացուին Սելանիկի, Գոսովայի և Մանաստիրի նահանգներուն մէջ։

ԵՐԼՍԹՐԻ ԴԱՆԶԵՐԸ.—Համիտի գերդաստանի տեսարակը գտնուեցաւ Երլսթրի մէջ։ Պաղատատի երկաթուղիի Ընկերութեան 9000 բամբեթուղթերու թիւերը ամձանագրուած են այդ տեսարակին մէջ։ Պալատան հետազօտութիւնները վերջացած են և հիմա անոնց ցանկը կը պատրաստուի։ Այդ աշխատութիւնը աւարտելէն յետոյ Երլսթրի պալատը և դարտէզները Քաղաքապետութեան պիտի թողուին. այնուհետեւ հանրութիւնը պիտի կրնայ Երլսթրզ այցելել որոշեալ մուտքով մը։

ՀԵՌԱԳԱՍՑՆ.— Տոլմա Պաղչէի կայս. պալատան և Բ. Դրան միջեւ հեռաձայն պիտի հաստատուի։ Քանի մը օրէն աշխատութեանց պիտի ձեռնարկուի։

ՊԱԼԱՏՑՆ քարտուղար կարգուեցաւ Շուրայի Իսմիթի տնօրէն Մուսթաֆա Ասրմ պէյ։

ԵՐԼՍԹՐԻ պալատական կիներուն մէկ մասը, իրենց փափաքին համաձայն, Սելանիկ ղրկուած են, իսկ մաս մը ալ կայսերազուն իշխաններուն ապարանքները տեղաւորուած են։ Հարիւր կին ալ, մինչեւ որ ամուսնանան, Երլսթրզի մէջ պիտի մնան։

ԺՈՒՐՆԱԼ տուողներուն մէջ Համիտի ամենէն աւելի հաճոյ կը թուէին Զէքի փաշայի և Զիւլիւֆլի Իսմայիլ փաշայի կողմէ տրուած ժուրնալները։

ՈՎ Է ԴԱԳԻՍՑՆՈՒՂԸ.—Լա Թիւրքիի մէջ կը կարդանք.—«Երկու զաւեշտական թերթեր, որոնցմէ մէկը Քեպէմ, դադրեցուցուեցան նախընթաց օր։ Զենք գիտեր ինչո՞ւ, չենք գիտեր որո՞ւ կողմէ, կամ, գէթ, գիտենք թէ տպագրական տեսչութեան կողմէ։ Բայց ո՞ւրկէ կուգար այս հրամանը։ Գրաւման լանակին ընդհ. հրամանատարին կողմէ չէ՛. Նախարարաց Խորհուրդին կողմէ չէ՛. ուրեմն։ Զենք կրնար հաւատալ որ տպագրական տեսչութիւնը ինք իր նախաձեռնութեամբը ազատութիւնը առնէ ջնջելու լրագիրներուն ազատութիւնը։ Ո՞ւրկէ ուրեմն կուգար այն հրամանը զոր տեսչութիւնը հաղորդեց և որ ամէն տեսակէտով ապօրէն է ու անօրակելի։ Շահեկան է լուսաբանել այս հարցը։»

ՊԻՒՐՕՒԱՆԼԻՆ ԼՑԾ., Համիտին զաւակը, Սելանիկ պիտի երթայ և իր հօրը հետ պիտի բնակի։ Միւս զաւակները, իրենց ընտանիքներուն հետ, պիտի բնակին կառավարութեան կողմէ յատկացուելիք ապարանքներ՝ Նշան Թաշիի մէջ՝ Խայրէտտին փաշայի, Պէշիքթաշի մէջ՝ Օսման փաշայի ապարանքները և ուրիշ վայրեր։

ԻԶՄԻՐԻ լրագիրները կ'ըսեն թէ իբրեւ յեսադիմական ամբաստանուած անձերու մէկ մասը կ. Պոլիս պիտի զրկուի՝ զինուորական ատեանին յանձնուելու համար։

ՍԲԿԱՆՉԻ կուսակալ անուանուեցաւ Վէֆիք պէյ, որ փոխանորդաբար կը վարէր այդ պաշտօնը։

ՀԱՄԻՏ ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՋ.— Սելանիկի լրագիրները հետեւեալը կը գրեն.— Համիտի մտահոգութիւնները ու երկիւղները փարատած են, վասն զի հակցած է որ ազգը զինք գատելու, պատժելու դիտաւորութիւն չունի, թէ մեծ վեհանձնութեամբ մը մտադիր է անցեալը մոռնալ և ապագային բարգաւաճմանը աշխատիլ և թէ Համիտի անդորրութեանը համար ամէն բան պիտի ընէ։ Համիտ սկսած է ապահովուիլ. հիմա ամբանոցին պատչգամը ելլելով և չորս կողմը դիտելով ժամանակ կ'անցընէ։ Բազմաթիւ անձեր, այր ու կին, ամբանոցին մօտենալ կ'ուզեն Համիտը տեսնելու, բայց պահապանները թոյլ չեն տար։ Ամբանոցին չուրջը, իւրաքանչիւր քսան-երեսուն քայլին, ոստիկան-զինուոր մը իրեւ պահակ կը սպասէ։ Դիւուեցաւ թէ Համիտ գոհ չէր մնացած Սելանիկի ջուրերէն. հիմա յիշելով որ Հիւսէյին Հիլմի փաշա ժամանակին գոված էր Կէվկիլիէն Սելանիկ տարուած Դարա Սինանի ջուրը, ուզած է որ այդ ջուրը բերուի։ Վերջերս Կ. Պոլսէն Սելանիկ տարուած կարասիներ ու գոյքեր քսան կառքերով Ալլադինի ամբարանոցը տարուեցան և օթոցարարներու կողմէ պիտի տեղաւորուին։ Ամբարանոցը գիշերը կաղով կը լուսաւորուի, հեռուէն գեղեցիկ տեսարան մը պարզելով։ Դարնան այդ տեղը թէեւ խիստ լաւ է, սակայն ամառը շատ մեծ կայ, որունք անհանգիստ պիտի ընեն Համիտը։ Սելանիկի թերթերը այդ առթիւ կ'ըսեն թէ առանց փուչի վարդ ամէն տեղ չի գտնուիր։

ՅՕՆ ՅԻՐ ԿՈԼՑ ՓԱՇԱ.—Գերմաներէն Թէկիլիխ Իուլնսշաու լրագրին կ. Պոլսոյ թղթակիցը հարցուցեր է ազատութեան բանակին հրամանատար Մահմուտ Շէվքէդ փաշայի թէ օսմ. բանակին վերակազմութեանը համար եւրոպացի և մանաւանդ գերմանացի սպաներ պիտի գործածո՞ւին։ Փաշան պատասխաներ է.— «Արդէն գիտէք թէ մէկ քանի գերման սպաներ օսմ. բանակին ծառայութեանը մէջ ընդունուած են։ Ցոն տէր Կոլց փաշա նորէն հոս պիտի գայ։ Այս պարագան վերջնականապէս որոշուած է։»

ՊԻՐՕՒԱՆԼԻՆԵՐԸ. — Սուլթանը, որ հիւանդանոցները պիտի այցելէ, հրամայած է ժամացոյցներ պատրաստել՝ վիրաւոր զինուորներուն իրեւ նուէր բաշխուելու համար։

ՄԻՍՄՈՒԼ ՓԱՇԱ. — Երբեմնի Ներքին գործոց նախարար Մէհմէտ փաշա, աղերսագիր մը ուղղելով Երեսփ. Ժողովի ատենապետին, բաներ է թէ Մեծ Կղզիի իր բնակած տունը ոստիկան մը գալով զինքը փնտռեր է։ Մէհմէտ փաշա յարեր է որ մինչդեռ հին ռէժիմին նախարարներէն ոմանք հիմա պաշտօնի վրայ կը գտնուին և ազատ են, ինք արգելքի տակ կը գտնուի, ինչ որ արդարութեան հակառակ է. ուստի խնդրեր է որ ազատ թողուի։ Այդ աղերսագիրը յղուած է աղերսագիրներու յանձնաժողովին։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՇԻՒԹԻՒՆ. — Բեռդերապուրկի օսմ. դեսպանատան խորհրդական անուանուեցաւ Ուաշինկդրնի օսմ. դեսպանատան խորհրդական Բաղրպ Բաիֆ պէյ, որուն յաջորդեց նոյն դեսպանատան առաջին քարտուղար Ալիքէտ պէյ։

—Պաթավիայի օսմ. ընդհանուր հիւպատոս անուանուեցաւ Բեռդերապուրկի օսմ. դեսպանատան խորհրդական Էրշէտ պէյ։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ հինգշաբթի օրը Թոփգապու պալատը պիտի երթայ՝ կայս. Դանձարանը այցելելու։

ԹՈՓԳԱՊՈՒ ՊԱԼԱՏԸ ԵՒ ՀԱՄԻՏ. —Համիտ ամէն տեղի պէս Թոփգապու պալատն ալ ուրշկած է, մանաւանդ Դուպպէ Ալիթը անուն տեղը. հոն քարաշէն սենեակ մը կայ, որ յատկացուած էր նախարարներուն խորհրդակցութեանը և նոր գահակալող վեհապետին հպատակութիւն յայտնելու արարողութեան։ Նախարարներուն խորհրդակցութեանց միջոցին վեհապետը, ուրիշ դուռնէ մը մտնելով, մասնաւոր վայր մը կը նստէր և

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսական ռազմական ինքնաթիռներ Սիրիայի վրայով

Ֆրանսական ռազմական ինքնաթիռներ Սիրիայի վրայով թռան Լիբանան։ Ֆրանսիայի ռազմական նավերը Սիրիայի ափերի մոտ։

Ֆրանսիայի նոր նախագահը

Ֆրանսիայի նոր նախագահ ընտրվեց Ֆելիքս Գայոն։ Ընտրությունները տեղի ունեցան Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նստարանում։ Գայոն ստացավ 451 ձայն, Գաստոն Մոնեսը՝ 376 ձայն։

Ֆրանսիայի նոր կառավարությունը

Ֆրանսիայի նոր նախագահ Ֆելիքս Գայոն նշանակեց նոր կառավարություն։ Նոր կառավարությունը ստանձնեց Ռենե Պլևենը։ Նոր կառավարությունը ներառում է հինգ նախկին նախարարներ։

Ֆրանսիայի նոր կառավարությունը

Ֆրանսիայի նոր կառավարությունը հրապարակեց իր ծրագիրը։ Նոր կառավարությունը խոստացավ հետևել Ֆրանսիայի ազգային շահերին։

Ֆրանսիայի նոր նախագահը

Ֆրանսիայի նոր նախագահ Ֆելիքս Գայոն ասաց, որ նա կաջակցի Ֆրանսիայի ազգային շահերին

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազգ.— 1881 դեկտ. 8/20 թուակիր կայս. հրամանագրի ե. և Բ. յօդուածներուն և 1903 սեպտ. 1/14 թուակիր յաւելուածական հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին համաձայն, Բումէլիի երկաթուղիի պարտաթուղթերէն թիւ 273,145, 343,522 և 1,861,440 որոնք 1879 յունիս 1ի վիճականութեան մէջ պարգեւ չահած ու չեն ներկայացուած, 1901 յունիս 1ին չեղեալ պիտի համարուին:

Կ. Պոլիս, 1 Ապրիլ 1909

* * *

Ազգ.— Թողեալ Հասոյթներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Տէրքոսի լճին և յարակից մասերուն (Թաշլըճայի գաւառ) ձկնորսութեան տուրքը վարձակալութեան պիտի տրուի երեք տարուան համար, 1325 մարտ 15էն մինչեւ 1328 մայիս 15: Անոնք որ Կ. Պոլսոյ մէջ կ'ուզեն մասնակցիլ այդ աճուրդին և կը փափաքին տեղեկութիւններ ստանալ վարձակալութեան պայմաններուն վրայ, կրնան Հանր. Պարտքի Վարչութեան Կ. Պոլսոյ տեսչութեան ներկայանալ:

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

25/6 ապրիլ 1909

* * *

Ազգ. — Հանր. Պարտքի վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ 1909 մարտ 1/14էն սկսեալ, հարիւրին երկու 2% տոկոս պիտի վճարուի Միացեալ պարտքի արժեթուղթերուն թիւ 11 կտրօնին փոխարէն. տոկոսի վճարումները մինչեւ 31/13 օգոստոս 1909 պիտի կատարուին կտրօնին վրայ նշանակուած քաղաքներուն մէջ: Այդ պայմանաժամէն յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի պիտի ըլլան:

Կ. Պոլիս, 16 փետր. 1909

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլք

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամեն ամանէ որ գործածած են այս կաթը՝ կ'բնդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏՍ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ ԿԱՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՅՄԱՐ ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԷԼ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—41

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՖԷ ՍՈՒԼԵՆԳ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Մայիս 18ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն
Մայիս 25ին, Միսկրէի, Մարսիլիայէն
Յուն. 1ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Մայիս 19ին, Ժօնի, Մուտանիա եւ Մարսիլիա:
Մայիս 25ին, Իմերէզի, Սեւ Ծով

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի համար):

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ:

15 Թ. ՔԷՍԱՅԻԼ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԴԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն,
ամբողջովին վճարուած:
Պահեստի գումարներ 38,000,000
ֆուրոնի չափ:

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեաթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են: Ցիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր:

Վինըր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3: Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ:

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն:

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ դրաւոյապէս ու կանխաւ ըսալէ ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի	գումարի	համար
6	»	151- 200	»	»	»
10	»	201- 500	»	»	»
15	»	501-1000	»	»	«
30	»	1001 և անկէ վեր		»	»

Վինըր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը:

Վինըր Պանք-Ֆերայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը լանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու:

Խնայողական Սնտուկին գաս, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղմաւորական ու-րիշ գործառնութիւններով:

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՂՏԱՏ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ժամանակացոյց կառախ.երու երթ.եանց 1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) Բօ. օրէն սկսեալ

ԴՈՆԻԱ—ԷՐԷՑԼԻ — ՊՈՒՐԿՈՒՐԼՈՒ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կոխմբ. 622
Ապր. եւ Ճմբ.

Կայարան		Առտու
Դոնիա	մկն.	11 —
Դաշին խան		11 31
Զումբա		12 15
Սրբդ Էօրէն		12 43
Մանտասուն		1 12
Գարաման	ժմն.	1 43
	մկն.	1 58
Սիտրօվա		2 41
Այրանճը-Տէրպէնտ		3 14
Ալաճա		3 50
Էրէյլի	ժմն.	4 15
	մկն.	4 45
Գուլկուրլու	ժմն.	5 —

ԴԱՐՁ Կոխմբ. 623
Ապր. եւ Ճմբ.

Կայարան		Իրիկուն
Գուլկուրլու	մկն.	5 20
	ժմն.	5 38
Էրէյլի	մկն.	7 20
Ալաճա		7 47
Այրանճը-Տէրպէնտ		8 31
Սիտրօվա		9 13
Գարաման	ժմն.	9 37
	մկն.	9 25
Մանտասուն		10 25
Սրբդ Էօրէն		10 24
Զումբա		11 30
Դաշին խան		12 06
Դոնիա	իրիկուն ժմն.	12 35

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Դալաթիա, Նալլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Թօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Գալիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Գալիս, Մ. Ի. Սաաթչի, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէճ Գարու թիւ 10.
Գալիս, Ապաի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլիէր փողոց.
Գալիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իղմիր փողոց.
Գաղաթիւղ, Ալէքսանդր Անտաթասիաթ չուկայի հրապարակ.
Գաղաթիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա Ճատատէսի.
Գէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շէյշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյլ-քտէրէ ճատէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիաչ, բանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բէչէճեան էֆ.:

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

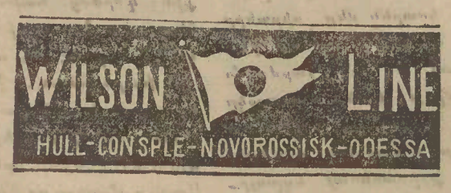

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԷՔ

ԸՆԴՄԷՋ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անունք	Թոն	Անունք	Թոն	Անունք	Թոն	Անունք	Թոն	Անունք	Թոն
Ալպանս	1069	Տիտս	4311	Հիսարլիկ	1531	Մարսէլլ	3709	Սարֆօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքասս	3557	Տիբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիս	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումմէց	595	Մոնդէպելլս		Սցէպս	1203
Պասանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլլս	3419	Թասոս	1323
Պորտինս	1264	Էպքս	3464	Իտահս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսոն	1546
Պրֆֆալս	4481	Էլասքասս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Դէյրս	1371	Էցաքս	1841	Քլէս	1053	Խնթացիս	4036	Թոլէտս	1470
Գալիբաս	1837	Ֆիտս	954	Բոլբինս	2307	Օրլանս	1535	Ուրպինս	242
Գաբէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Բոմիս	1700	Բալէրմս	1637	Վասքս	1914
Գազս	1094	Ֆլամինկս	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէքանթս	2272	Բրիալճս	3329	Վքլթուցն	2391
Սօսէթս	1831	Կալիլէս	3060	Լիվորնս	1643	Բրնալտս	1553	Եէտս	1350
Գոլորատս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Բոլլս	1613	Զէցս	1200
Գոնկս	2905	Կօզս	1011	Մալմս	724	Ռօճէս	1789	Թորս	
Գորսս	895	Կըսանս	1695	Մարէնկս	1273	Ռոզացիս	136	Մայօն	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.
«Ալէքսս» շոգենաւը, նաւապետ Գրանվէյ:
«Ալէքթս» շոգենաւը, նաւապետ Հիք:

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասուին.
«Թորս» շոգենաւը, նաւապետ Ճէքսըն, մայիս 21ին:

Գիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԸՐԻՋՕՏ
Թիւ 22—24, Բիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա: 10

ՓԱՂՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆր. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,000

ՊԱՂՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւ այլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր մեծ երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն: 50—25

Ընդհանուր գործակալ Թուրհոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ
Գալիս, Անճանիասիս խան

ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԵԱՆ ՁՈՒՆԵՐԸ

Անարիւն, տկար, վատոյժ մարդոց պիտի չհանդիպիք այլ եւս եթէ այս կարէր անձէք փորձեն անմիջապէս խմել ԲԷՐԹՕՆԱԹ ՏԸ ՖԷՐ ՌՕԲԻՆԸ որ ամբողջութեամբ անուշադ և ոյժ է. [illegible] գոյն դէմքեր ու [illegible] ունակեր, ամիս [illegible] գործածեցէք Բէրթոնաթ Տը Ֆեր Ռոբին [illegible] պիտի չեն [illegible] քին կայտառութիւն [illegible] նոյն կազդուրութիւն [illegible] կերուն երեսաւորդ [illegible] մը տեսնելով Բարիզի Բժշկական [illegible] դեղին որ իրեն ներկայացուած հաղորդ դեղերէն մէկն է իսկ հաւանութիւն [illegible] տար, գրուատական [illegible] յանձնարարած է Բէրթոնաթ Տը Ռոբինը ամէն անոնց որ [illegible] առաջարկեն, տկար, վատոյժ են և [illegible] կեանք մը կ'ցանկանէ. հիներու [illegible] դի հիւանդութեանց համար մանաւանդ միակ դեղն է, որ իսկոյն կ'բուժէ [illegible] և շատ մը անպատեհ հետեւութիւններու [illegible] առաջքը կ'առնէ: Փոքրիկ ազգ. [illegible] նայ տրուիլ կատարեալ ապահովութեամբ: Կ'ծախուի մեծ դեղատուներու և [illegible] նոցներու մէջ. Ռոբին (Robin) [illegible] մէ՛ մոռնաք պահանջել:

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Coumerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

11 մարիա		
Դշ. 29/12	Իտէպոլի, Սինոպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Բիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:	
Դշ. 29/12	Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:	
Եշ. 30/13	Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին:	
Եշ. 30/13	Օտեսա. ժամը 4ին:	
Ուր. 1/14	Սեվաստոպոլ. ժամը 10ին:	
Շբ. 2/15	Օտեսա. ժամը 10ին:	
Շբ. 2/15	Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հոդոս, Մերսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բորթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա. ժամը 4ին:	

Khedivial Mail Line

(Բէխիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերութ.

Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկութիւն Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ:

«Իսմայիլիա» շոգենաւը, նաւապետ Անտէրլիէ, կիրակի, 9 մայիս 1909 (Ը. Ե.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի 11 մայիս 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Գիրէան:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մէնզալէհ» շոգենաւը նաւապետ Ֆրիմէն մայիս 8ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպոլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Հոդոս, Մերսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ Հայֆա, Եաֆա, Բորթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա:

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիաէ Սուլթան խան:

ԹՈՒՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (10)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԱՊՊԻԼ-ՀԱՄԻՏԻ ԴԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջին և ամենէն կարեւոր ծրագիրն էր, Ապիւլ-Համիտի տեսակէտով, խոհեմութեամբ մէջտեղէն վերցնել բոլոր այն անձերը, որոնք Գահն նստեցուցած էին զինքը, իր եղբայրը իշխանութեան դլուխ անցընելէ յետոյ:

Ապիւլ-Համիտ կը խորհէր թէ երկու կայսրեր գահազուրկ ընող անձերը կրնային երրորդ մը ալ ընել:

Երկրորդ ծրագիրն էր Թուրքիան զերծ պահել քարիթիւլասիօնիներու ազդեցութենէն:

Երրորդ ծրագիրն էր իսլամութեան բոլոր ուժերը ձեռք անցընել, իբր կրօնական պետ ճանչցնել տալով զինքը:

Այս երեք նպատակներէն մէկուն միայն պիտի հասնէր Համիտ, այն է իր անձնական ապահովութիւնը, զոր ձեռք պիտի բերէր իր եղբօր մարդիկը անհետացնելով, ինչպէս նաեւ այն պետական անձերը, որոնց կը պարտէր Գահը:

Միւս երկու ծրագիրները, որոնց մեծութիւնը և ազգային ոգին չէ կարելի ժխտել, այլապէս մեծ ու բարձր նկարագրի տէր իշխանի մը պէտքը կը զգացնէին. հանճարի տէր վեհապետ մը կրնար այդ ծրագիրները ի գլուխ հանել յաջողապէս, քաջութիւնն ու խոհեմութիւնը իրարու միացնելով: Բան մը որ Ապիւլ-Համիտի գործը չէ եղած երբեք:

Հիմա տեսնենք թէ ի՞նչ էր Թուրքիոյ կացութիւնը, երբ նոր Սուլթանը պետութեան ղեկը կը ստանձնէր: Փոթորիկները կը դիզուէին ամէն կողմ:

Մուրատի թագաւորութեան առաջին ամիսներուն մէջ դանդաղօրէն ընթացող դէպքերը բուռն հովի մը կը սպասէին, իրենց գնացքը արագացնելու համար:

Պոսնա-Հէրսէքի ապստամբութիւնը, զոր օսմ. զօրքերը չէին կրցած զսպել, Պերլինի յիշատակագրով առաջ բերած էր երեք կայսրերու միջամտութիւնը: Գուլկարիա, ուր համայաւ քօմիտէներ կը գործէին, ինչպէս ըսինք արդէն, ըմբոստութեան դէպքեր ծագած էին, արեան մէջ խեղդուելով:

Գալով Սեւ Լերան ու Սերպիոյ, սպառելով Պաթաքի կոտորածին Եւրոպայի մէջ առաջ բերած յուզումին, բացէ ի բաց պատերազմ յայտարարած էին, Ռուսիոյ հովանաւորութեամբ:

Բայց այն պահուն երբ Ապիւլ-Համիտ Գահ կը բարձրանար, Միւան Թագաւորին բանակը Մօրավայի ափերուն վրայ կը յաղթուէր Ապիւլ-Բէրիմ փաշայի բանակէն. Պուլկարիա փճացած էր, իսկ Սեւ Լեռ՝ զսպուած:

Եւրոպա թշնամական դիրքով մը կը սպասէր. Ռուսիա նպաստաւոր վայրկեան կը փնտռէր՝ իր որոշեալ վրայ յարձակելու համար. Անգլիա միայն վարանոտ կը թուէր, հակառակ այն կարուկ ոգիին, զոր ամէն բանի մէջ ցոյց կուտար իր վարչապետը:

Գալով Ֆրանսայի, որուն ուժ կուտար Դերմանիա, մէկ բանի միայն կը հետամրտէր. գլխուն գործեր չքանալ արտաքսմանի մէջ: Մոռնալով իր փառաւոր անցեալը, իր խաղաղութեան փափաքը կ'ուզէր առանցքը դարձնել իր արտաքին քաղաքականութեան, ի՞նչ գնով որ ալ ըլլար:

Ոչ մարիտ պետական մարդ մը պիտի կրնար Թուրքիան ազատել այդ բազմաթիւ վտանգներէն: Բայց այդպիսի պարագաներու մէջ ի՞նչ կրնար ընել այն տգէտ ու սմսեղուկ իշխանը, որ տարաբախտ Մուրատ Ե.ի տեղ անցած էր:

Ը.ածը սա եղաւ. հիւանդ մարդուն հոգեվարքը առաջ բերել:

ԳԼՈՒԽ Դ.

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՍԿԶՌՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աղուէս մը առիւծներու, գայլերու եւ բորենիներու մէջ.— Մաքիաւէլի նոր ատակերը.— Օսմ. Սամմաճնաղութիւնը. — Միւտադ փաշայի անկումը.—Եւրոպա ու Թուրքիա.—Օսմ. խորհրդարանը. — Պաճեւոզմի յայտարարութիւն:

Երբ անկողմնակալ ակնարկ մը ձգենք Ապիւլ-Համիտի թագաւորութեան առաջին երկու տարիներուն վրայ, բնականաբար զինքը պիտի բաղդատենք իրաց ուժէն մղուած գայլի մը, որ իր անձնական ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար, մաքառած ու յաղթած է առիւծներու և ուրիշ վայրի գազաններու, որոնք կը շրջապատէին զինքը և զորս իր հակառակորդը կը կարծէր:

Արդարեւ, Ապիւլ-Համիտ տակաւին բաւական զօրաւոր չգտնելով ինքզինքը և վախնալով այն մարդոցմէ որոնց շնորհիւ Գահ բարձրացած էր ի վնաս իր եղբօր, խոնարհ և հլու կը ձեւանար:

(Շարունակելի)